

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА VI • БРОЈ 119. • 10. ФЕБРУАР 1978.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

У СУСРЕТ ИЗБОРИМА

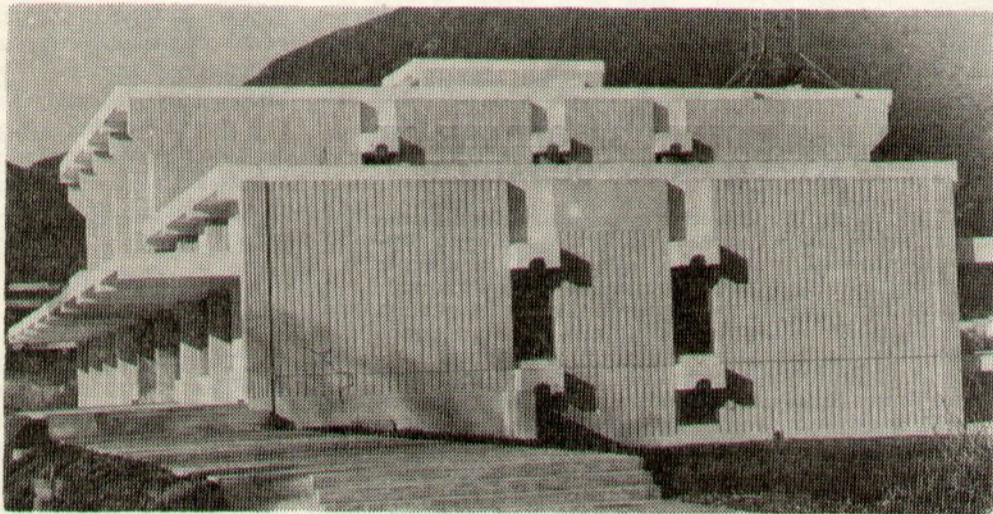
БИРАЋЕМО НАЈБОЉЕ

Ускоро ће избори. Поново ћемо у нашој општини бирати делегације и делегате за скупштине друштвено-политичких и самоуправних интересних заједница. Неће то бити мали број, нити је то свакодневна политичка акција. Напротив. Социјалистички савез и друге друштвено-политичке организације ће и овог пута имати пуне руке посла. У тој широкој акцији биће потребно да се свака делегација, сваки делегат, делегатска скупштина и сви остали самоуправни субјекти критички осврну на свој четворогодишњи рад. Наравно, ово је прилика да се отворено проговори и о постигнутим резултатима.

Социјалистички савез се мора, више него до сада, заложити да се створи

С овим у тијесној вези је и питање кадровске политике, јер не треба и не може да нам буде свеједно кога ћемо бирати. Подсјетимо да је недавно и друг Тито говорио о овом проблему. Наиме, читав поступак кандидовања и сам чин избора морамо водити организовано и с јасним ставом: за кандидате предлагати, односно за делегате бирати најпостигнутије, најспособније, „оне који могу највише допринијети“, управо такве појединце који су се потврдили и свакодневно се доказују ријечју и дјелом да су за самоуправљање.

Ови критерији биће нам, без сваке сумње, коначна одређења за избор делегата у скупштине друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних

Завршени су радови на згради нове поште у Будви

таква политичка клима која ће мобилисати, односно подстицати радне људе и грађане да у овогодишњим изборима узму активног учешћа у свим његовим фазама. Ту акцију ће, прије свега, карактерисати добра организованост, масовност и одговоран однос свих чланова Социјалистичког савеза.

Наравно, Социјалистички савез, у првом реду чланови СК који раде и дјелују у њему, обезбједиће потпуну демократску атмосферу, како у етапи предлагања могућих кандидата за делегате, тако и приликом самог њиховог избора. Социјалистички савез и све друге прогресивне снаге у општини не смију дозволити да пуна демократичност избора, разним појединачним па и уско форумским комбинацијама, буде доведена у питање, тиме што ће се „све унапријед завршити“.

У противном, десило би нам се да за делегате буду изабрани и они који својим свеукупним понашањем не заслужују једно такво друштвено повјерење. Да бисмо истакли за кандидате, а сјутра их бирали за делегате, људе с квалитетима које смо већ поменули, двије ствари су у томе пресудне: не планирати кадрове у уском кругу, онако, „од ока“, већ, како каже друг Тито, „ослањајући се на раднике у фабрикама, на сељацима и комунистима на селу, не све оне који најбоље знају ситуацију у својим срединама, обезбједиће се да у скупштини дођу добри и способни људи, а не они који ће нам сјутра правити неприлике“.

Ето, у таквом хтењу и расположењу идемо у сусрет предстојећим изборима.

М. П.

ИЗ РАДА МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА

И Петровац добија канализацију

Радни људи и грађани Мјесне заједнице Петровац, на збору одржаном средином јануара, једногласно су прихватили Нацрт самоуправног споразума о удруживању средстава за изградњу канализационог колектора у Петровцу. Према овом споразуму, власници индивидуалних стамбених зграда учествоваће у изградњи канализације са око 200,00 до 500,00 динара по квадратном метру стана, док ће Самоуправна интересна заједница за становање и СИЗ за изградњу и уређење Будве учествовати са 1600,00 до 2000,00 динара по сваком стану.

На збору је закључено да се до 15. фебруара одрже зборови радних људи у припадним организацијама и донесе коначна одлука о то-

ме како би радови на изградњи канализације могли да почну у марту. Прихваћен је Нацрт програма рада Самоуправне интересне заједнице за изградњу и уређење Будве за 1978. годину уз предлоге и допуне грађана, усвојен Статут Мјесне заједнице и финансијски извјештај о изградњи друштвеног дома у Петровцу.

Закључено је да се на посебном скупу размотри предлог цијена туристичких услуга „Монтенегротуриста“ за сезону 1978. и извјештај о раду Туристичког друштва, ООУР Домаћа радиност и инспекцијских служби. Треба сагледати колики је утицај грађана на рад ООУР Домаћа радиност и њихово учешће у самоуправним органима ове радне организације.

АСФАЛТИРА СЕ ПУТ У МАРКОВИЋИМА

Житељи села Марковића, на подручју Мјесне заједнице Будва II, током јануара извели су обимну акцију на уређењу сеоског пута. Самодоприносом и уз учешће Мјесне заједнице обезбједили су средства за уређење око 1000 метара пута који води до села и сеоског гробља. Пут је, иначе, раније прокрчен, али био је у лошем стању и готово непроходан. Свих дана Општеграђевинско предузеће „Црна Гора“ из Титограда, које изводи радове на путу Цетиње — Будва, уступило је механизацију, насупрот и улажало пут.

Како смо обавијештени у Мјесној заједници Будва I, житељи овог села неће на томе стати него ће, када смогну снаге и средстава, пут асфалтирати. Прије неколико година у овом селу изведена је слична акција и на изградњу сеоског водовода, тако да је вода стигла до сваког дома. Захваљујући томе, подручје Марковића, које је удаљено од градског насеља око шест километара, постаје из дана у дан све интересантније за грађане из унутрашњости земље који овдје желе да добију плац за изградњу стамбених кућа или викендица за одмор. То, свакако, није безначајно ако се има у виду растеће приобалног подручја будванске регије на које је, иначе, велики и стални притисак за изградњу.

В. Станишић

Школа самоуправљача почиње са радом

У заједници с основним и другим радним организацијама Општинско вијеће синдиката организује и ове године Школу самоуправљача, коју ће похађати запослени радни људи с подручја наше општине.

Претходне три године школу самоуправљача са успјехом је завршило 161 слушаалац, а ове године планирано је да школу првог ступња похађа 35 полазника.

Школа самоуправљача намијењена је радним људима, који треба да буду носиоци самоуправног продукционог односа и субјекти класне политичке борбе и акције за бржи и досљеднији развој самоуправног система. Поред теоријских знања из марксистичког погледа на сви

јет Школа ће својим програмом предавања обухватити и најзначајнија питања даљег развоја нашег самоуправног друштва.

Основни циљеви и задаци програма Школе самоуправљача:

да радни људи стекну основна и систематска знања из области марксистичке науке, теорије и праксе самоуправљања, да оспособљава раднике да квалификују и критички изграђују ставове о савременој друштвеној стварности,

да припрема раднике да, претварајући у праксу марксистички концепт друштвеног развоја, успјешно учествују у процесу друштвено-политичког и самоуправног одлучивања у спо-

јој радној организацији, друштвено-политичким организацијама, и друштвено-политичкој заједници,

да развија способност полазника да правовремено и лако идентификују антисоуправне идеологије, развијају и унапређују социјалистичку самоуправну односе, његују револуционарну традицију, јачају браћу и јединство и залажу се за остваривање самоуправних и других права и интереса радних људи и грађана и

да пружи радницима јаканиво знања који им омогућава да одговорним преузимањем и вршењем самоуправних, јавних и других друштвених функција спроводе програм СКЈ и друге уставне и законске норме.

Прошлогодишњи полазници и предавачи Школе самоуправљача

Из рада организације Савеза комуниста

Надокнадити оно што је пропуштено

Досадашњи резултати на спровођењу Закона о удруженом раду у будванској комуни, углавном, задовољавају. У законски предвиђеном року у готово свим радним колективима донесена су нормативна акта у складу са Законом — констатовано је на задњој сједници Општинске конференције Савеза комуниста Будве, у чијем раду је учествовао и *Момчило Вучинић*, члан Централног комитета СК Црне Горе. Истакнуто је да се путем референдума 90% запослених радника изјаснило за садржаје у нормативним актима, а одзив код гласања такође је био веома добар, упркос чињеници што се у вријеме усвајања нових правилника и других аката велики број радних људи налазио на годишњим одморима. Запажено је да се у вези нормативне дјелатности и активности у организацијама удруженог рада појављивало много шире и конкретније укључивање радника у свим фазама њихове израде, што се оцјењује као позитивно, тим прије што раније није био такав

Петровац на мору

овом плану дошла је до изражаја тек последњих мјесеци прошле године, када су рокови за усвајање нормативних аката већ истицали. Ишчекивало се да ће законски рок бити продужен, а посао је убрзан када се видјело да од тога нема ништа. У тој журби радници су се на брзину изјашњавали, па наравно, цио посао није урађен онако како је замишљено. Због тога нам предстоји сагледавање урађеног у свим колективима, како би се садржаји дати у самоуправним актима стално дограђивали. И као други важан задатак остаје да се донесена акта реализују у пракси, што је, у ствари, и најделикатнији дио посла.

Оцјењено је да је и новонастала ситуација у вези трансформације банкарског система умногоме отежавала рад на реализацији задатака у вези спровођења одредаба Закона о удруженом раду, па је један број нормативних аката морао да се доноси у току јануара. Запослени у радним организацијама нису били довољно укључени на трансформацији организације банака, што се оцјењује као пропуст.

ДВА РЕФЕРЕНДУМА — ДВИЈЕ ОДЛУКЕ

У дискусијама одлуке се могло чути како је понегдје долазило до заиста необичних ситуација — радни људи су просто били у недоумици што је најбоље да ураде! Изабрали смо оно о чему је говорио др Војислав Франчевић, директор Дома здравља у Будви.

— Жеља за интеграцијом Дома здравља и Апотеке у Будви стара је готово деценију — истакао је др Франчевић на највећем скупу будванских комуниста. — Ми смо чинили напоре да дође до интеграције, јер сматрамо да је то у интересу развоја здравства у нашој комуни. Радници Апотеке су се на првом референдуму у новембру изјаснили за издвајање из Апотекарског центра Црне Горе и припајање Дому здравља. Потом је уследио долазак групе људи из Титограда (не знам кога

су све представљали) и договорено је да се ствар окрене наопачке. На поновном ре-

ферендуму 26. јануара апотекари у порекли договорено — одлучили су да остану у са-

ЛИСТА КАНДИДАТА ЗА ОРГАНЕ СК ЦРНЕ ГОРЕ И СК ЈУГОСЛАВИЈЕ

За органе Савеза комуниста Црне Горе предложени су из општинске организације *Жарко Миковић*, секретар, и *Боро Ђедовић*, члан Општинског комитета СК, а из других општина: *Војо Срзентић*, председник Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, *Момчило Ђедовић*, члан Савезног извршног вијећа и савезни секретар за финансије, *Будислав Шошкић*, председник Скупштине СР Црне Горе, *Јован Вујадиновић*, потпредседник Скупштине СР Црне Горе, *Марко Орландић*, председник Извршног вијећа Скупштине СР Црне Горе, *Вукојица Бошковић*, председник Републичке конференције Савеза социјалистичке омладине СР Црне Горе, *Раде Брајовић*, потпредседник Извршног вијећа Скупштине СР Црне Горе, *Вучић Чагоровић*, републички секретар за унутрашње послове, *Владо Стругар*, председник Републичког одбора Савеза бораца, *Вуко Драгашевић*, члан Председништва СР Црне Горе, *Славко Марићевић*, републички секретар за народну одбрану, *Ђуро Војводић*, командант главног штаба Територијалне одбране СР Црне Горе, *Бисерка Прља — Кецојевић*, председник Републичке конференције за питања и друштвени положај жена, *Радован Радоњић*, члан Извршног комитета Председништва Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, *Момчило Вучинић*, члан Извршног комитета Председништва Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, *Слободан Филиповић*, секретар Општинског комитета Савеза комуниста Титоград, *Анђелко Ковачевић*, секретар Општинског комитета Савеза комуниста Котор, *Драго Јововић*, директор „Обода“ Цетиње, *Вјера Беговић*, досадашњи члан Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе и *Илија Павловић*, председник Извршног одбора Скупштине општине Тиват.

За органе СК Југославије из општинске организације предложен је *Жарко Драговић*, генерални директор „Монтенегротуриста“, а из других општина: *Видоје Жарковић*, члан Председништва СФРЈ, *Веселин Ђурановић*, председник Савезног извршног вијећа, *Добросав Ђулафић*, потпредседник Савезног извршног вијећа, *Вељко Милатовић*, председник Председништва СР Црне Горе, *Крсто Попиво-да*, члан Савјета Федерације, *Ненад Бућин*, председник Републичке конференције ССРП Црне Горе, *Емиљ Добарић*, председник Републичког синдикалног вијећа *Миљан Радовић*, секретар Извршног комитета Председништва Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, *Фадила Тапловић*, члан Републичког Извршног вијећа и председник Комитета за туризам, *Вуко Вукадиновић*, члан Извршног комитета Председништва Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, *Богољ Вучинић*, секретар Општинског комитета СК Мојевац и досадашњи члан Централног комитета Савеза комуниста Југославије, *Слободан Калезић*, политички радник у Централном комитету Савеза комуниста Црне Горе и досадашњи члан Централног комитета Савеза комуниста Југославије.

ставу Апотекарског центра. Ми смо интервенисали код Општинског комитета СК, сматрајући да је поступак људи из Титограда у најмању руку некоректан. Јер, извјесно је да је било притисака да људи Апотеке промијене одлуку.

Свуда, дакле, није ишло глатко. Проблема је било доста на путу усвајања нових нормативних аката, а извјесно је да ће их бити и убудуће, када оно што је написано треба спроводити у живот. Због тога се радни људи морају максимално залагати да се договорено спроводи у живот, а тамо гдје то буде теже ишло, треба помоћи.

Како се чуло на конференцији, пропуста у овом значајном послу било је и код погона радних организација чија су сједишта ван општине Будва. Активност на спровођењу Закона о удруженом раду обављена је на нивоу основне организације удруженог рада, а радни људи из ових пословних јединица, недовољно упознати и неприпремљени, учествовали су тек у завршном чину — када су усвајана нормативна акта.

— Добија се утисак констатовано је на сједници — да је тенденција органа ООУР-а и радних организација које имају пословне јединице у будванској општини да без учешћа радника ових погона и утицаја друштвених снага у комуни гдје се ови људи налазе нађу рјешења која њима одговарају, без обзира на то што се на тај начин ускрађују самоуправна права радних људи ових јединица.

С. Г.

ПРЕДЛОЖЕН ДЕЛЕГАТ ЗА XI КОНГРЕС СКЈ

На сједници Општинске конференције СК, одржаној 27. јануара 1978. године, након разматрања одлуке о кључу, критеријумима и начину избора делегата за XI конгрес СКЈ, предложен је: **ЉУБО ЛИЈЕШЕВИЋ**, директор хотела „Интернационал“, који обавља значајне друштвено-политичке функције: председник је Друштвено-политичког вијећа Скупштине општине, члан Општинске конференције СК и председник Комисије за политички систем Општинске конференције.

случај. Карактеристично је да је број захтјева с примједбама и предлозима о измјенама рјешења, која су првобитно нуђена у самоуправним актима, био прилично велики. Примјера ради, код ООУР-а „Словенска плажа“ Правилник о расподјели средстава за личне дохотке осам пута је претрпио прераду, да би тек тада био достављен радницима на усвајање.

— Ипак, самозадовољству нема мјеста главни посао тек предстоји рекао је у уводном излагању *Иво Калостровић*, председник Општинског синдикалног вијећа — јер главни посао тек предстоји. Комисија за праћење активности на спровођењу одредаба Закона о удруженом раду настојала је да посао обави што боље дошла је до закључка да је законски рок о доношењу аката поштован веома добро. Но, у највећем броју основних организација удруженог рада активност на

САМОУПРАВНЕ ИНТЕРЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ДАНАС И СЈУТРА

Основна школа у Будви

Основно образовање у тешкој ситуацији

Очишћавањем интересних заједница друштвених дјелатности жеља и интенција друштва сила је да се раскине с превазиђеним буџетским финансирањем и учини корак напријед у слободној размени рада на путу остваривања основне поруке Закона о удруженом раду.

Међутим, због тешкоћа и обавеза које су затечене, нијесу до краја поштовани ови принципи.

Приликом доношења стопа за финансирање редовне дјелатности у овим заједницама дошло је до неких нереалних процјена о стварним, друштвено оправданим потребама, па су се неке од њих наиле у тешком материјалном положају.

Одлуком скупштина заједница и Вијећа удруженог рада Скупштине општине о финансирању за 1976. годину (остале су на снази и у 1977) дошло је до смањења стопе доприноса из личног дохотка из радног односа код све три самоуправне заједнице.

Код СИЗ-а науке и културе за 0,35% и код СИЗ-а за физичку културу 0,15%, у корист СИЗ-а за дјечју заштиту Будва као помоћ довршењу изградње Дјечјег вртића у Будви.

СИЗ основног васпитања и образовања смањено је 0,20% у корист Републичке СИЗ основног образовања.

Повратком ових стопа СИЗ културе и науке и физичке културе донекле би се ублажила постојећа тешка ситуација чиме би се обезбиједила могућност за финансирање редовне дјелатности и почетак арањања кредита који „мирују“ уз знатан раст обавезних камата.

Заједница основног образовања је случај за себе. Одлука о финансирању у 1977. годину није покрила стварне и оправдане трошкове за 1.400.000 динара. Да не би просвјетни радници остали без децембарске плате, што би био случај без преседања у овој општини, преливањем вишка из СИЗ-а за социјалну и дјечју заштиту и ребалансом буџета СО санирало је ово неугодно стање.

Овом је само ријешено прошлогодишњи проблем. А шта урадити у овој години са новим, оправданим обавезама које намећу закони реалне друштвене потребе?

Пресељење у нову школску зграду повлачи за собом потребу отварања нових радних места и знатно повећање материјалних трошкова. Записником Републичке просвјетне инспекције констатовано је да се не одложно мора прићи уређењу школске зграде у Петровцу, што, такође, тражи материјалне издатке.

Овом стању боље рећи, тренутном безизлазу, нема лијека без широке друштвене акције и подршке која никад није затјала када су у питању овако витални друштвени интереси.

У противном доводи се у питања одвијање основне дјелатности ове заједнице — даља брита на васпитању и образовању дјеце у нормалним усло-

вима за које је Устав рекао да је обавезно и бесплатно.

Овакво стање ланчано би до вело у питање и могућност пресељења у нову школску зграду за коју су везана многа материјална и друга одрицања наших грађана и целокупног нашег друштва.

На све ове тешкоће и посљедице органи Заједнице указивали су и упорно тражили прерасподјелу стопа унутар корисника средстава за општу и заједничку потрошњу. Због стварних материјалних тешкоћа у које је запала наша друштвено-политичка заједница, а и због неких субјективних оптимистичких предвиђања на рачун богате туристичке бербе, није дошло до измјене стопа, а ни до очекиване богате жетве, па је СИЗ основног васпитања и образовања запла у материјални хорсокак! Органи Заједнице морали су више пута да траже милостињу за реалне друштвене потребе од оних који су имали више среће, или нешто друго, да им одобрена стопа донесе „пуну тезу“ и по мало за „мираз“ и солидарност.

Нијесмо за то да ико у име стварних друштвених потреба тражи милостињу од других, нити да било ко аршином само својих потреба одређује колико он треба из заједничког депа.

Постоје заједнички друштвени регулативи и нормативи по којима би се средства усмјеравала не на основу сопствених потреба и планирања (нијесмо још дошли у такву фазу друштвено-економског развоја), него на основу стварних опште-друштвених интереса и тренутних материјалних могућности.

Нека се, на крају, почне — из почетка. Не смета то што смо некад погрјешили, већ сме та и забрињава то што грешку коју сви видимо не исправљамо колико знамо и можемо.

Да је оно хитно и важно, није потребно више посебно до казивати, па, у име стварних потреба и објективних тешкоћа у којим се СИЗ образовања и васпитања наша, молимо све заинтересоване, а посебно мјеродавне да организују састанак свих који троше заједнички динар, гдје бисмо се договорили, сходно заједничким интересима, о прерасподјели међу корисницима средстава опште и заједничке потрошње.

Због важности овог питања СИЗ основног васпитања и образовања је о свему овоме упутила документован извјештај Извршном одбору Скупштине општине, Општинском комитету СК и Председништву ОК ССРН Будва.

Р. С.

МЕЂУРЕПУБЛИЧКА КУЛТУРНО-ПРОСВЈЕТНА ЗАЈЕДНИЦА

ЗАДАЦИ НА ОКУПЉАЊУ ОМЛАДИНЕ

Идеја у Међурејубличкој заједници на трмеђи Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе, рођена још 1973. године, одмах је и нашла на путу подршку свих оруштвено-политичких чинилаца Заједнице и органа република.

Послије темељитих припрема дошло је 12. децембра 1975. године до конституисања Скупштине Међурејубличке културно-просвјетне заједнице чији је члан и наша општина. Тиме су створени услови за тјешњу сарадњу у циљу јединственог коришћења културних добара и развијања стваралаштва у разним облицима културно-просвјетне, умјетничког и васпитно-образовног живота.

Културно-просвјетне и васпитно-образовне институције, ентузијазам културних стваралаца и носилаца културног живота и рада, као и подршка и помоћ свих оруштвених чинилаца основне су покретачке снаге активности у реализацији заједничких циљева и задатака.

Главни задатак Заједнице и њених органа јесте стварање свестраних могућности и услова за успешан процват културног живота ових региона, развијање и стимулисање књижевног, ликовног и умјетничког стваралаштва, подизање културно-просвјетног нивоа, посебно међу младом генерацијом. Заједница има за циљ и његовање, развијање и прооубљивање братства и јединства. Пошто је култура пут ка очовјечењу човека, а не само декор, наамо се, а то нам је и циљ, да не, ово наше зајеоноштво, у новом руху и с новим порукама, оправдати своје постојање и обити заслужену друштвену афирмацију.

СУСРЕТИ МЛАДИХ СТВАРАЛАЦА

Уводне напомене о почетку рада Заједнице и њеним основним циљевима и задацима нијесу истакнути само ради подизања значаја и улоге заједничког оруштвено прихваћеног културно-образовног рада и мисије, него и да бисмо се подсетили неких конкретних и врло блиских обавеза наше општине, као интегралног дијела овог међуопштинског и међурејубличког заједништва.

Правилно усмјеравање младих на нашем обалном региону који, поред великог туристичког и економског ефекта, може, понекад, бити и вјетрометина различитих утицаја, туђих нашој идеологији и опредељењу, треба да буде наша стална брига и прекопација. Препуштени себи, дјеца и дјевојчице, с обзиром на свој узраст, могли би бити склони нереалном доношењу закључака и, војећи својом необузданом маштом, поћи странпутицом. Буран живот више од пола године у овом нашем питомом приморском амбијенту не смије код младих оставити дојам лаког и брзог стицања дозотка. На ово нас посебно обавезује Закон о удруженом раду који у основи признаје и вреднује само рад.

Заједница је донијела одлуку да почне с неким формама рада на окупљању младих. Оне су, истина, доста скромне, али врло смјеле и амбициозне у перспективи. Под окриљем Међурејубличке заједнице, с тенденцијом и амбицијом да постану традиционални, почињу Сусрети младих стваралаца почетком марта ове године, а домаћин је Будва. Како од темеља зависи зграда, а од успјешног старта — циљ, није потребно наглашавати колико се у попушеном повјерењу крије обавеза и друштвене одговорности. Носиоци ове активности, уз скромну материјалну помоћ Међурејубличке заједнице, су СИЗ културе и науке и Културни центар Будва. Учествоју у двије категорије ученици основних и средњих школа са својим слободним стваралачким радовима и то по пет ученика (3 из основне, а 2 из средње школе) из сваке општине — чланице Заједнице.

Застава јесеничког и прозног стваралаштва браниће млади књижевници из Дубровника, Корчула, Требиња, Вилеће, Херцег-Новог, Тивта, Котора, Будве, Петровца, Цетиња и Никшића. Домаћи — организатор сусрета — дужан је да именује жири од три члана. Председник треба да буде један од истакнутијих наших књижевника. Наше су жеље да то буде Чедо Вуковић. Потребно је обезбиједити пригодне дипломе за све учеснике, шест награда у књигама (по три за сваки сусрет), а не би смјело заборавити ни гостопријемство за учеснике, пратиоце и госте.

Програм ће бити на вријеме објављен, а одвијаће се у сали „Зета филм“. Наамо се да ии овог пута неће изостати њихов допринос и разумијевање за манифестације младих, СИЗ културе и науке и Општински архив преузели су обавезу да издају годишњи Билтен Међурејубличке заједнице који сваке наредне године издаје друга општина.

САВОР НА ЗУБАЧКИМ УБЛИМА

Постали су већ традиционални сусрети и сабор на Зубачким Ублима, трмеђи и историјском мјесту, Барјак на овом Сабору за наредно лјето припада ССРН и ОК ССО Будва. Иако је лјето још далеко, редовне туристичке бриге и наредни избори напомињу да неке, ипак, остати много времена за овај одговорни друштвени задатак кад Будва и њени представници треба да полажу озбиљан испит на овом свијетлом историјском мјесту које, у име много чега прошлог, садашњег и будућег, стално обавезује и позива.

Већ годинама, се у мајским данима — Титовим данима и данима младих успјешно одржавају рејублички сусрети рецитатора у Пљевљима који су већ оправдали смисао свог зачетка у развијању и његовању лијепе и здраве књижевне ријечи и стиха, Будва је и до сада на њих слала своје представнике без претходно организованог општинског такмичења.

Прошле године је СИЗ науке и културе — у жељи да то прерасте у редовну годишњу свечаност општинског домена у част Титових и наших јубилеја — организовала Општинске сусрете рецитатора и изабрала свог званичног преставника на Сусретима у Пљевљима. Заставајући добро организацију, одзиву и помоћи школа, прошле године се добро стартовало. Организацију, уз покровитељство СИЗ-а културе и науке, за овогодишње сусрете преузима Културни центар Будва.

РАЗВИЈАЊЕ АМАТЕРИЗМА

Хтјели бисмо истаћи још неке лијепе примјере и вриједне напоре Културног центра и аматеризма. — Ансамбл „Кањош“ је недавно Титовим и нашим јубилејима поконио и свој скромни јубилеј. Пет година не значе много, један тренутак само. Међутим, на срећу, ентузијазам и подвизи се не мјере одока, као што се и познати јунак нашег књижевника Љубише — Кањош, чије име носи ово друштво, није мјерио пећу, већ јуначким срцем и памећу. А код овог друштва код ових разиграних младића и дјевојака, било је доста ентузијазма и подвига. Плићенили су они симпатије многих гледалаца изром и пјесмом, а нарочито срцем, срцем како може само младост имати. Ових дана њихов рад и ентузијазам крунисан је одласком за Минхен, у организацију „Монтенегро-туриста“, на познати европски туристички сајам, гдје ће поред репрезентовања богатог југословенског фолклора, имати улогу и пропатора наше понуде за наредну туристичку сезону. Наамо се да ће то повјерење и оправдати.

У Културном центру рађају се нове иницијативе окупљања младих у развијању и његовању аматеризма. Извршене су припрема за почетак балетско-ритмичке секције.

Посебно треба истаћи драмску секцију, која је озбиљно почела с припремама за већ афирмисани фестивал драмског аматерског стваралаштва у Бијелом Пољу, пошто је ова, некад врло успјешна група аматера — умјетника на баскама већ дуже спавала, наамо се да ће овог пута, уз режису искусног Ђорђа Вујовића, поћи путем „стари славе и побрати заслужене успјехе. На репертоару су „Политичко вјенчање“ Фадила Хаџића и „Високо приземље“ Милана Гргића. Планиране су још, зависно од средстава и простора, једна драма домаћег и двије страних аутора.

Наамо се да ће ови почеци бити подстрек аматерима из Петровца, носиоцима успјешно изведене представе „Вукца Паштровића“, „Хасанагићнице“ и других значајних остварења овог некад врсног ансамбла.

Морамо дати примјер младима који с правом очекују подршку и ослонац за будуће акције.

Светозар РАДУЛОВИЋ

IN MEMORIAM

Марица Беговић

Грађани Петровца и читаве наше комуне недавно су испратили на вјечни починак врсног педагога и неуморног културно-просвјетног радника и ствараоца — учитељицу Марицу Беговић. Вијест да је престало да куца племенито срце овог дивног човјека болно је одјекнула код свих који су је познавали а најдубље је потресла колектив Основне школе „Мирко Срзентић“ у Петровцу, грађане овог града и читавих Паштровића, гдје је Марица провела више од три деценије као просвјетни радник и друштвено-политички активиста.

Својим примјером риветког ентузијазма, несаломљивом вољом, љубављу према дјечи и човјеку уопште, својим патриотизмом и другим позитивним особинама које красе социјалистичког просветитеља, Марица Беговић је служила свима као узор. Многе генерације је извела на пут, упутила их у живот учећи их да се за срећнији живот других мора жртвовати и дио свога живота, дио своје среће, што је и сама радила.

Марица Беговић није била само изванредан учитељ, већ и много више од тога. Својим стваралачким духом и изузетним талентом била је креатор и носилац културно-забавног и друштвеног живота у средини у којој је живјела и радила. Зато њена смрт представља тежак губитак не само за колектив Основне школе „Мирко Срзентић“ већ и за читаву нашу друштвено-политичку заједницу.

ИЗ ООУР-а ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈЕ

Издајање донијело напредак

У жељи да нашим читаоцима нешто више кажемо о успјесима у послу и проблемима с којима се суочавају људи запослени у једној од најмлађих основних организација удруженог рада у нашој општини посетили смо — ООУР Електродистрибуција у Будви. Ријеч је о колективу на чије се раднике често љутимо, некад с мање, а некад с више разлога, о људима који брину о струји — тој насушној потреби сваког грађанина.

Протекло је око двије године од када су се будвански „електричари“ издвојили из ООУР која је била у Котору, и, пошто су за то испуњавали све услове, након многих перипетија и судских рјешења највећих правосудних инстанци, организовали у самосталну основну организацију удруженог рада.

— Данас запошљавамо два дипломирана електроинжењера и једног погонског, двојицу електротехничара, три висококвалификована и 12 квалификованих електричара, административно особље са средњом школом — прича нам Душан Вукадиновић, директор овог колектива. — Организовани смо тако да можемо квалитетно обављати сложен посао који нам је повјерен, а истовремено да и радни човјек у нашем колективу буде задовољан наградама које добија за свој труд. У овом периоду од када смо се издвојили у ООУР радили смо прилично, и могу рећи доста урадили. Више него за неколико година прије тога.

СЛИЈЕДЕ ПОДАЦИ

За подручје Јаза, Пријево ра, Сеоца и Свињшта, као и Брајића реконструисана је електрична мрежа, односно изграђено је шест километара десеткиловатног вода, саграђене су четири стубне, та које десеткиловатне трансформационе, постављено је пет километара подземног електричног вода обезбијеђено је двоструко напонање електричном струјом Бечића и дије ла насеља Под магистралом, у Будви и Бечићима су саграђене четири зидане трансформационе, шест километара по

дземних нисконапонских вода. Набављена је комплетна опрема потребна за рад, у току је градња нових пословних просторија у насељу Подкошљун на површини од 220 квадратних метара.

— Ово је урађено за двије године од када самостално послујемо — истиче Вукадиновић. — Више него за пет година раније. Све је то коштало око осам милиона динара, а највећи дио средстава 70% је од онога што издајају потрошачи, док је остало обезбиједила Електродистрибуција. Нисмо заборавили ни радног човјека. До сада смо купили пет станова за раднике, а у току ове године ћемо обрадовати још четири породице. Колико је то велики подухват, нарочито се види када се има на уму да до издајања у ООУР ни један наш радник није добио друштвени стан! Просјек личних доходака запослених износи 500 динара.

ПОТРОШАЧИ С ПРАВОМ НЕГОДУЈУ

Но, сви проблеми нису ријешени. Напротив, потрошачи електродистрибуције замјерају многошта и то с пуним правом. Кварови на водоводима су чести и када је невријеме (киша и грмљави на нарочито) Будва и по неколико сати остане без струје!

— Будва се напаја искључиво из Тивта преко 110/35 киловатног вода који је направљен још 1948. године, па је, наравно, дотрајао. На електричном воду од Будве до Буљарице, који, такође треба да буде отписан, кварови су чести, па је неопходна реконструкција. Сматрамо да је једино рјешење изградња велике трансформационе у Марковићима 110/35 киловата. Тек тада би настали кварови и друго на што се сви жале. Изградња једног таквог објекта стајала би 55 милиона динара, а та средства требало би заједнички да обезбиједе наша комуна и Електродистрибуција Црне Горе, — рекао нам је на крају Душан Вукадиновић.

Г.

Жене мјесне заједнице Свети Стефан посетиће су вртић и предаће поклоне за најмлађе у дјечјем вртићу

У ДЈЕЧЈЕМ ВРТИЋУ

ДОСТА ПРАЗНИХ МЈЕСТА

Дјечји вртић у Будви један је од најљепших у Црној Гори, али његови капацитети, нажалост, нису попуњени: од укупно 180 мјеста, заузето је свега 125. Прије доношења одлуке о изградњи с правом се протестовало на све стране и истицано је често како су родитељи приморани да своју дјецу воде на чување часним сестрама или се сналазе на други начин. Приступило се за то изградњи овог објекта који је завршен, у врло кратком року и сада, ка-

да је све готово, једна трећина његових капацитета је празна!

Зашто родитељи не воде дјецу у Вртић, а прије су толико инсистирали да Будва добије ову модерну предшколску установу? Капацитети Вртића нису много велики. На почетку се, чак сматрало да су недовољни, с обзиром на прираштај дјеце у овом граду. Ваља истаћи да услуге нису скупе, а рад је врло добро организован.

Лепосава ВУКИЋ

НОВЕ СТОПЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ

Ових дана су на сједници Извршног одбора Самоуправне интересне заједнице за социјалну и дјечју заштиту прихваћене нове стопе за коришћење услуга у Дјечјем вртићу „Љубица Јовановић — Маше“ у Будви. Донесен је и нови правилник на основу кога се утврђују критеријуми за стицање права и приоритета у коришћењу појединих облика друштвене брига о дјеци. Предност имају дјеца сиромашних родитеља, као и она гдје има оболелих чланова породице чија је болест опасна по развој дјетета. Водиће се, такође, рачуна о дјеци чији родитељи не живе заједно због поремећених међусобних односа, као и о оној која жи-

ве у тешким стамбеним приликама. Предност имају и најмлађи чија су оба родитеља у радном односу када у породици нема одрасле особе која би се о њој бринула док су отац и мајка на послу.

Права из овог правилника остварују се преко синдикалних организација и мјесних заједница на тај начин што ће заинтересовани подносити пријаве, на основу којих ће се створити ранг листе захтјева. Уз пријаве подносе се и подаци о личним приманима из радног односа и свим приходима који подлијежу опорезивању. Уз захтјев треба приложити увјерење надлежне службе радне организације, односно одреске пензија, потврде оп-

штинске управе прихода или надлежног туристичког друштва.

Зависно од висине прихода које остварују, родитељи учествују у трошковима појединих облика друштвене заштите о дједи и то: родитељи чији мјесечни приходи по члану домаћинства не прелазе 1.200,00 динара ослобођени су плаћања учешћа, родитељи чији приходи изnose до 1.300,00 динара плаћаће 10% учешћа, до 1400 — 20%, до 1500 — 30%, до 1600 — 40%, до 1700 — 50%, до 1800 — 60%, до 1900 — 70%, до 2000 — 80%, до 2100 — 90%, а преко 2100 динара пун износ цијене смјештаја и услуга.

В. С.

ТУРИСТИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Година која обећава

ЕВРОПСКЕ ВЕЛЕСИЛЕ УЗ „ВАЛУТАРНЕ ИГРЕ“ ЗНАТНО ПОВЕЋАЛЕ ЦИЈЕНЕ УСЛУГА — ДА ЛИ ЈЕ ТО ШАНСА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ТУРИЗМА

ПОЗИЦИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ на међународном тржишту и изгледи за наредну сезону су ојачали, како се оцјењује међу туристичким радницима. Ово се објашњава, прије свега, чињеницом да неке нама конкурентне земље захтијевају од својих агенцијских партнера у земљама из којих им долазе туристи знатно повећање цијене на пансионских услуга у односу на оне које су важиле прошлог лjeta.

Тако, на примјер, шпански хотелијери су се споразумјели, с путничким агенцијама СР Немачке о поску-

пљењу услуга за осамнаест до 30 одсто, док су швајцарске агенције прихватиле повећање цијена за 20%, а очекује се да ће се организатори путовања и у осталим земљама сагласити с поскупљењем шпанских угоститеља. Такође, и у Италији ће повећање цијена туристичких услуга премаћити 10%, а слично је и у Португалији. Једино хотелијери у Грчкој према подацима Туристичког савеза Југославије, најављују ниже цијене за следећу сезону. Како се очекује, кажу у Туристичком савезу, раст цијена туристичких услуга у нашој земљи биће

умјерен и кретаће се од три до седам одсто.

Раст цијена у туризму Шпаније, Португалије и неких других земаља свакако ће олакшати положај југословенске понуде, али је исти на и то да ће она, и поред минималног повећања цијена, водити оштру борбу с иностраном конкуренцијом. Наши хотелијери, напиме, уговарају продају својих капацитета у иностранству у такозваним „чврстим валутама“, по правилу отпорним на инфлаторна кретања, док готово сви остали то чине у националним валутама. Тако, примјера ради, навешћемо да је шпанска пезета појефтинила у односу на марку за 26%, и према томе поскупљење услуга у Шпанији и за 30 одсто неће озбиљније уздрмати њену конкурентност на европском и свјетском туристичком тржишту. Тако или слично је и с Италијом, Португалијом и још

неким „туристичким силама“. Тако, уз уважавање наших хотелијера да и даље уговарају у „чврстим валутама“, није на одмет поменути примјер Туристичког савеза Словеније који је предложио туристичким организацијама у овој републици да уговарају у динарима.

Ако анализирамо кретање иностраног туристичког промета у нашој земљи у прошлој години видјећемо да је број ноћења странаца за читавих седам одсто био мањи него у 1976. години, што, такође, упућује да би можда требало прихватити предлог словеначког Комитета за туризам да се уговарање врши у динарима.

Наравно, било би крајње једнострано тврдити да је начин уговарања аранжмана био једини узрок „подбачаја“ у иностраном промету. Свакако то зависи и од боље услуге и љубазнијег односа према госту, што на-

шим угоститељима још недостаје, затим од квалитетније и брже саобраћајне и поштанске услуге, организованијег иступања на страном тржишту као и ефикасније пропаганде.

Наш туризам има и једну крупну ману: гостима се углавном нуди хотел, махом „Б“ категорије, и пуни пансион. Савремени туриста, је опет све покретљивији и све више тражи полупансион, јер не жели да се „веже“ за један објекат. Уз то је све већа потражња за бунгаловима и камп-кућицама којих на нашем приморју има мало. Ипак, туристички радници кажу да се надају доброј сезони, да ће се број ноћења странаца, а самим тим и девизни прилив у овој години, повећати по планираној стопи од седам одсто.

Бојана ТАКОНОВИЋ

О ДЈЕЛУ СТЕФАНА МИТРОВА ЉУБИШЕ УЗ ЈЕДНУ ГОДИШЊИЦУ

Хвалоспјев моралним вриједностима нашег човјека

Син поморца Митра Љу-
кшина, мажен у дје-
тињству, Стефан Ми-
тров Љубиша је тек у четр-
наестој години научио да
чита и пише, и то у једној
приватној италијанској шко-
ли. Рано је схватио да при-
пада оној шади људи на гро-
међи, која се не може „ни
стражарити ни бранити од
јачега“, но се мора ископати
бојем и глађу. Као осамнае-
стогодишњак, 1843, постао је
секретар будванске општи-
не, на којој је дужности о-
стао пуних осамнаест годи-
на. Недуго потом, револуци-
онарне 1848. години Љуби-
ша учествује у раду Скуп-
штине представника боко-
которских општина која је
одржана у Перасту. За раз-
лику од многих актера тог
скупа, први грађански интеле-
лекалац међу Паштровићима,
у „којих се само калу-
ђери нијесу бавили физич-
ким радом“, није био ни бо-
гат ни племић, већ „у свему
раван онима који су га иза-
брали — Паштровићима,
Манима и Поборима —
браћи по крви и судионици-
ма у животној борби“. Као
посланик у Далматинском са-
бору и, нарочито, као наро-
дни заступник у Царевин-
ском вијећу у Бечу, гдје је
први проговорио нашим на-
родним језиком, Љубиша се
увијек истицао својим родо-
љубљем и бригом о свом
крају. У говору на Далма-
тинском сабору, он ће, као
бокешки заступник, истаћи:
„... Сјећам се да сам у шес-
наест година свог парламен-
тарног живота, у којем ми
је прошао цвијет моје мла-
дости, доста пута додијаво
бечког господи, за цркве и
манастире, за школе и за-
воде, за путове и поште, за
удовице и сирочад, за миров-
нике и ученике; али је пак-
осна лаж, биједа и напаст,
да сам се пуштао ма од ко-
га митирати да ме је ко ра-
дио митити...“.

ЈЕДАН ОД СЕДМОРИЦЕ

Није то био лак живот. Као
и у многим другим приморским
градовима и крајевима, и у
Будви се била угњиздила ту-
ђинштина, било да се радило о
доселиницима са стране или о
домашним изродима — представ-
ницима аристократске касте, ко-
ја је привилегисан положај пла-
ћала слуганским односом пред
туђинском културом. Колико
су тешке и суморне године то
биле најбоље ћемо се увјерити
ако знамо да је „између За-
дра и Бара било свега седам
образованих људи који нијесу би-
ли изгубили свијест свога имена
и поријекла. Не треба истичати
да је прво мјесто међу том сед-
морицом припадало великану
Паштровића, населићу на у-
ском појасу југоисточно од Бу-
двe, који племе све до сада
није дао другог човјека за ко-
га би се могло рећи да је као
Љубиша.

Иако је прилично касно на-
учио матерњи језик, и то за-
хваљујући својој жени, Љуби-
ша је одгајан на народној пје-
сми и предању. Израстао из на-
родне епике и, такође, пуп-
чаном врицом везан за крај из
којег је никао он је радио за
народ и, безмало, читавог сво-
г релативно кратког живота био
увијек уз прости пук: будио ње-
гове снаге, настојећи да оне у
вијек дођу да изражаја и неза-
држиво се упуте токовима на-
ционалног препорода и опште-
људског напретка. Колико нје-
дан његов савременик или бо-
ље од било којег другог, знао
је да историја није само хро-
ничар који бележи чињенице,
већ да у њој израштају несва-
кидашње личности — протаго-
нисти изузетних драма и дога-
ђаја, који су у свом савршен-
ству слични нешто што је са-
свим довршено, што треба са-
мо вјерно испричати и презен-
тирати читалачкој публици. У
свом Животопису он је заби-
љежио: „Ја нијесам никад ми-

СТОПЕДЕСЕТЧЕТИРИ ГОДИНЕ ДИЈЕЛИ НАС ОД РОЂЕЊА (29. ФЕ-
БРУАР 1824), А У НОВЕМБРУ СЕ НАВРШАВА СТО ГОДИНА ОД СМРТИ И-
СТАКНУТОГ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ КЊИЖЕВНИКА СТЕФАНА МИТРОВА ЉУ-
БИШЕ У ЧИЈЕМ ДЈЕЛУ НАПОРЕДО КОРАЧАЈУ БЕСМРТНОСТ СЛАВЕ И
ЊЕНА ТРАГИКА. ГОТОВО САМОУК, ЖИВЕЊИ У БУРНОМ И ТЕШКОМ
ВРЕМЕНУ, УТРКУЈУЋИ СЕ СА СМРЋУ, КОЈА ГА ЈЕ ЗАТЕКЛА У ПЕДЕ-
СЕТЧЕТВРТОЈ ГОДИНИ У БЕЧУ, ОН ЈЕ СВОЈИМ ПРИПОВИЈЕСТИМА И ПРИ-
ЧАЊИМА — НАЈВЈЕРНИЈИМ ОДРАЗИМА НАРОДНОГ ДУХА — ОБОГАТИО
РИЗНИЦУ НАШЕ КУЛТУРЕ.

Стефан Митров Љубиша

слио писати за штампе, ни пре-
пуњати и онако препуне сам-
дуке наших књижара суконпар-
ним књигама; но видећи гротни
расап што се по штампали чини
лијепа нашим језиком, пуц-
ам: срце од бола, пак се одвои
и ја да нешто пишем, као неки
просвјед противу таквог раса-
па. Зажалиће што је знао стено
графију, јер „ме само што нас
себе поштеђети неколико тру-
да него и ова причања би била
живља и језгровитија“.

Свијестан чињенице да сваки
тренутак, док се још говори о
њему, постаје прошлост, да са-
дашњост често истог трену
постаје историја, чији су многи
чиниоци најобичајнији статисти у
драмској радњи која се зове
живот, Стефан Митров Љубиша
је, учећи језик из устима „на-
шега народа на југу, гдје је
матича и коњица пучких умо-
творина“, знао ону народну му-
дрост — да треба и „у прошло-
сти имати пријатеља и држати
везу с мртвима“. Зато је, има-
јући смјелости да каткад и гри-
јеш, приказивао патријархални
свијет, који се и у његово ври-
јеме одржавао на подручју од
постојбине Вука Дољевина до
„пјене од мора“. Често одва-
жан само је што други нису
смјели, иако му је богато жи-
вотно искуство говорило да на-
да, која „нема права ни у ко-
га иза да буде опаснији уби-
ца и од најотровније мржње:
јер је како неко рече, „притвор-
на, умије да придобие, успављу-
је оно што жели, доводи ми на
јави, на дохват руке, златне
птице његових снова“. Када се
све то има у виду, не треба се
чудити што је понекад знао да
застрани и изнеажери не само
очекивања других, него и са-
мог себе. Оптуживали су га от-
ровно и, често, потпуно безраз-
ложно: да је аустрофил и про-
дана душа, да је своју поли-
тичку каријеру искористио да
би се обогатио. А све то, углав-
ном, није била истина.

БОКЕЉСКИ УСТАНАК 1869. ГОДИНЕ

Освијетлићемо најтамни-
је раздобије из Љубишиног
живота. Ријеч је о Бокел-
ском устанку из 1869. годи-
не, од кога се очекивало мно-
го више од мушки одважљог
протеста шачице слободар-
ског народа против моћне
Аустро-Угарске империје,
што је он, у ствари, био. У
свом Животопису, писаном у

другом лицу, Љубиша се о-
сврће на тај догађај, управо
на његове узроке и биљежи:

„... При расправљању за
кона о опхој војни, Љуби-
ша је предао дотичноме од-
бору, преко члана му баро-
на Прата, подуги меморан-
дум, којим је доказао да је
немогуће за то вријеме увес-
ти у Боку домобранство, и
у меморандуму предвидио
неприлике из које ће гамо
владе набасати. Одбор се
није жалибоже обазриво на
Љубишин меморандум, стога
што га је министар Гиска по-
бијао. Међутим, Љубиша,
видећи каква му опасност
грозни отаџбини, позове бо-
кешке општине да спреме на
Рајхсрат петицију против за-
конске основе ако с њом ни-
јесу задовољне, а у толико
пријемној расправи те основе
говори на сједници 13. но-
вембра 1868. Жалити је да
се општине из нехајства ни-
јесу одазвале Љубишину по-
зиву, и да је Царевинско ви-
јеће примило без преинаке
основу законску какву му
је ондашња влада предложи-
ла. Још је веће жалити
што се је нови закон хтио
нагло увести прије у Боку
него ли у друге покрајине
новачењу навикле...“.

У ствари, почетком 1868.
године, Аустро-Угарска мо-
нархија је, законом о општој
војној обавези, укинула до-
тадашње повластице Бокелја.
Забрањено је и ношење ору-
жја и наређено да убудуће
сви млађици служе у ау-
стријској војсци као њени
држављани. Умјесто да је
наишао на очекивано разу-
мијевање, овај акт је иза-
звао једнодушан отпор Кри-
вошија, Грбљана, Маина,
Побора и Брајића. Борбено
расположене слободарског на-
рода је изразио Милан Ра-
дојчић, првак из Горњих
Кривошија, који је рекао:
„Нећемо да нас распашују
— да од нас купе оружје, па
да се не смијемо, колико же-

мо, маћи преко кућног пра-
га. Наши синови имају кога
чувати и у ове горе да их
не гоне по бијелом свијету.
... чујте још и ову: лаж је
што велу да нам дјеца непе-
даље одити од Боке. Они са-
да тек тако зборе док нам
узму оружје, а нека то бу-
де, оне их тјерати тамо гдје
се пашчад стрижу“.

Не дуго послје тога по-
чео је да кружи проглас У-
станичког одбора, који није
био друго до борбени по-
клич: „На ноге, витешка Бо-
ко Которека! Ти си трипут
надбиз Турке, ти си одоле-
ла Млечићу и Французу и
сваком непријатељу који се
усудио ударити на те! На но-
ге, Јунаци! Напријед у свети
бој за слободу!“.

До првог оружаног суко-
ба дошло је ноћу између 7.
и 8. октобра у Леденицама,
гдје је извојевана прва по-
бједа побуњеног народа. На-
кон тога, на збору у мана-
стиру Подласти донијета је
одлука о учешћу и устанку
Побора, Маина, Брајића и
Грбљана. Сазнавши за прве
успјехе устаника, словенски
народи који су живјели у
границама Аустро-Угарске
Монархије, повјеровали су
да се приближава час ко-
начног ослобођења, односно
да та варница најављује по-
жар много ширих размјера.
Из Војводине је стигла по-
сребрена сабља, као дар нај-
храбријем борцу из Криво-
шија. Михаило Полит-Десан-
чић, један од најближих са-
радника Светозара Милети-
ћа, писао је у „Народу“:

„... Бечки Рајхсрат и ње-
мачки доктори мишљаху да
с Бокелјима, као с гомилом
варвара, имају посла, па им
у име културе и цивилиза-
ције имају право узаптити
крв варварску у интересу и
у корист њемачке Аустроје,
те хтједоше увести такзван-
и „одбрамбени закон“ и у
Боки... И — крв би проли-
вена, али се одбрамбени за-
кон не могаше увести... Ис-
прва бунтовници, ребељи, ве-
леиздајници — за које гу-
билишта бјеху приправљена
— Бокелји постадоше угова-
рајућа странка са Аустројом
— готово уникум у међуна-
родном праву. Аустроја није
могла да угугни Бокелјски
устанак. Јунаштво бокелјско
бјеше дивно, величанстве-
но...“.

ЉУБИШИНА ОПТУЖБА У ПАРЛАМЕНТУ

Дајмо сада ријеч Љуби-
ши. „На Светог Јована гла-
вошћеног 1869. почне у Бо-
ци буна против уводу закона
домобранскога, која је конач-
но свршила 13. јануара
1870“, — пише Љубиша у
свом Животопису. — „Капе-
тан срезни Франц, или из
страха или из личне мржње,
прогласи по пуку да је за-
ступник крив што мора да-
вати новаче у домобранство.
Ова је клевета подигла про-
тив Љубише вас сеоцки на-
род, тако да кад је ондашњи

далматински намјесник Ваг-
нер дигао из Будве посаду
војену, и за тако рећи изло-
жио град и начелника Љу-
бишу срци и освети прева-
рених и раздражених уста-
ша, требало је Љубиши да
оружа грађане и да позове
неколико Паштровића да од-
бију с града усташко напа-
дање. У тако опсадном ста-
њу живио је Љубиша у за-
твореном граду Будве од 13.
октобра до 4. новембра 1869,
дан у који је приспјело око
четири хиљаде војске под за-
повједништвом бригадијера
Шенфелда. Овај бригадијер
послије крвавог боја с у-
сташима 4. новембра 1869.
на Јанскоме Ждријелу по-
врх Брајића, поче да се пре-
ко неких људи спуштава
у договоре с усташима како
би помирба започела. Но, у-
сташа му одговоре да неће
договора преко никаквог дру-
гог посредника већ преко
Љубише, јер, иако су на њ
јетки што их није домобран-
ства ослободио, опет у њега
јединог полажу цијелу узда-
ницу. Онда на молбу г. Шен-
фелда, Љубиша се примио по-
средништва и ступи у до-
говоре са усташима, 24.
децембра 1869. састану се у-
сташке вође пред манасти-
ром Св. Петке са Шенфел-
дом и с Љубишом. Иза дуга
и жива говора Љубишина,
усташе се предају Шенфел-
ду и опреме Њ. В. Цару сле-
дећи брзојав: „У нашој раз-
дражености и помама, оста-
доше нам при свијести дви-
је ствари, крутост нашега
злочина и величанство вите-
шког Ти срца. Наш је зло-
чин тако велик да га само
срце Франца Јосифа опро-
стити може!“.

Чињеница је да је са још
неколико бокелјских првака,
међу којима су били игуман
манастира Подласти Митро-
пан Бан, градоначелник хер-
цеговачки Борбе Војновић и
Стефан Митров Љубиша био
против устанка, сматрајући
да је он осуђен на пропаст,
због чега су се Паштровићи,
окупљени да се придруже
устаницима, вратили својим
кућама. Међутим, и поред то-
га што је имао сасвим супро-
тан став од устаничког од-
бора, Љубиши није сметало
да, пошто је побуна у крви
угушена, у бечком Парла-
менту смјело изнесе пред
европску јавност сва недје-
ла аустројске војске и да
директно оптужи Владу:

„... Ви сте“ — изјавио је
он тада — „запалили и раз-
зорили шеснаест села без
икаке стратешке потребе.
уништили сте цјелокупну ље-
тину једне покрајине — хра-
ну, вино и маслине! Разори-
ли сте седамнаест цркава,
спалили три манастира, пр-
квене утваре и ризнице оскр-
навили сте, продавајући их
на јавној лицијацији у Ко-
тору и Будви. Љешеве људ-
ске оставили сте четрнаест
дана прождљивости паса!
Хиљаде жена, дјеце и стара-
ца кука данас на пепелу сво-
јих домова. Када се свр-
шило све то пустошење, он-
да је телеграфисано у Беч:
„Ред је повраћен у Боци Ко-
терској“...“.

Да је био аустрофил, ка-
ко су га оптуживали, Љуби-
ша би сасвим другачије го-
ворио. Али, он је био родо-
љуб и бољеле су га посље-
дице пораза.

Милосав Лалић

(Наставак у идућем броју)

„Зета филм“ на ФЕСТ-у 78.

НА ТРАДИЦИОНАЛНОМ ФИЛМСКОМ ФЕСТИВАЛУ, КОЈИ ЈЕ ОДРЖАН У БЕОГРАДУ ОД 3. ДО 9. ФЕБРУАРА, „ЗЕТА ФИЛМ“ ИЗ БУДВЕ НАСТУПИЛА ЈЕ СА РЕКОРДНИМ БРОЈЕМ ФИЛМОВА.

Ово предузеће је на фестивалу фестивала било заступљено са осам филмских остварења разноврсног жанра из САД, Шпаније, Ирака, Индије и Француске. По интересантности дистрибутер из Будве на прво мјесто истиче филм „Кинг Конг“ — велику америчку суперпродукцију продуцента Дина де Лаурентиса и режисера Цона Гуилермина, који је у току 1977. године био један од најгледанијих филмова у свијету. „Животна прекретница“, такође амерички, по мишљењу критике најбољи је филм о балету, а амерички Национални савјет за филмску критику сматра га филмом 1977. године. Његова протагонисткиња Ен Бенкрофт и проглашена је за најбољу глумицу, а Том Скерит за најбољег носиоца епизодне улоге.

Шпански филм „Мост“ прогресивног режисера Бардема, је политичка алегорија о фалангистичкој четрдесето годишњој историји Шпаније, која је сада започела ново раздобље своје историје. На прошлогодишњем фестивалу у Москви тај филм је награђен „Златном медаљом“.

Два филма малих кинема тографија — ирачки „Торсокак“ Парвиза Сајда и перуански „Гладни пси“ Луиса Фигуреа — веома су ангажована остварења која југословенској публици пружају прилику да се упозна с достигнућима филмске умјетности земаља у развоју. Индијски филм „Повратак“ Мохана Сегала обрађује занимљиву социјалну тему која ефектно одсликава промјене у индијском друштву.

Права је штета што на Фест није стигао филм „ТВ

мрежа“ режисера Сидни Ламета који је прошле године добио четири „Оскара“ и проглашен за филм године.

Интересантно је истаћи да је „Зета филм“ још прије годину дана уговорила цијену за овај филм, али још није успјела да га добије, пошто продуценту не дозвољавају да га прода социјалистичким земљама због тога што у правом свијетлу третира нека аспекте америчког начина живота. Такође постоје потешкоће и око испоруке француског филма „Човјек који је волио жене“, за који продавац тражи врло високу цијену, која није у складу с договореним лимитима за увоз филмова из иностранства. Но, и поред тога што ова два филма није су приказана на ФЕСТ-у, „Зета-филм“ се на овој великој смотри представила боље него икада раније како по броју филмова тако и репертоарски.

ГОСТ РЕДАКЦИЈЕ

Божидар Николић

Дугогодишњи телевизијски сниматељ, дебитант Божидар Николић, добио је 1977. године као дебитант „Златну арену“ на пулском фестивалу за филмски рад у филму „Бештије“, чији је један од продуцената и будванско предузеће за производњу и промет филмова „Зета филм“, па је то био повод за овај разговор.

Николић нам је, између осталог, рекао да је рођен у Риђанима код Никшића. Основну школу завршио је у Никшићу, потом фотографски занат код познатог никшићког фотографа Милана (Ристина) Копривице, средњу школу у Чапљини, и Факултет драмских умјетности у Београду, одсек за камеру. Упоредо је студирао и радио свакодневни посао на Телевизији и имао срећу што је учио у класи познатог сниматеља Владете Лукића.

Да ли је „Златна арена“, Ваше прво велико признање за филмски рад? — гласило је наше прво питање.

— Још на другој години студија на Академији, као студент, добио сам прво признање Фонда СР Србије за дебитантски рад на филму „Њен радни дан“, а та иста моја вјезба добила је признање и у Греноблу (Француска) 1974. године. Сљедеће 1975. године, на фестивалу краткометражног филма у Београду, добио сам награду Телевизије за филмски рад на документарном филму „Прозор“, такође редитеља Живка Николића а, ево ове године и два признања на Фестивалу играног филма у Пули. Прво је — сигурно моје до сада највеће признање — „Златна арена“, а уз њу и награда једног италијанског филмског предузећа за најадекватније коришћење свијетла приликом снимања филма „Бештије“.

Да ли сте очекивали „Златну арену“?

— Био бих непоштен, када бих рекао да нисам очекивао признање, али међу мајсторима, умјетницима камере, као што су Влажина, Водопивец, Библиовски, Пинтер и други, који су ми уливали страхопоштовање, мислио сам да као дебитант немам много шанси.

— Реците нам нешто о раду на филму „Бештије“!

— Са пуно срца и елана сам радио на снимању тог филма и морам да кажем да је било изузетно напорно. Тридесет и седам ноћи се радило без паузе. Захваљујући доброј професионалној екипи све је прошло добро.

Што се тиче квалитета филма, и поред подијељених мишљења критике филм „Бештије“ спада сигурно међу прва три филма на прошлогодишњем пулском фестивалу, а то доказују и двије „Златне арене“, једна за музику, а друга за креативни филмски рад. Пошто се приказује увијек пред препуним кино-дворанама може се закључити да га је и публика прихватила, а и поједине земље се већ интересују за његову куповину.

— Своје слободно вријеме често проводите у Будви, шта Вам она значи?

— Први пут сам угледао плаветнило мора баш у Будви и ту на њеној фантастичној ривијери сам давно упознао и схватио њепоту. Ето то и неке друге околности ме често доводе овамо и желио бих да ту имам бар неки станчић.

— Захваљујући вашем позиву познајете добро филмове домаће и стране продукције реците нам, када је у питању филмски рад, који филмови су на вас оставили најдубљи утисак, изазвали највише интересовања?

— Издвојићу филмове великог Езенштајна, које је снимао ненадмашни филмски сниматељ Едвард Казимиrowић, а од домаћих филмова то су „Скупљачи перја“ Александра Петровића у изванредној филмској креацији Томислава Пинтера.

Разговор водио:

Станко Поповић

Зета филм: „Кинг-Конг“ један од најгледанијих филмова

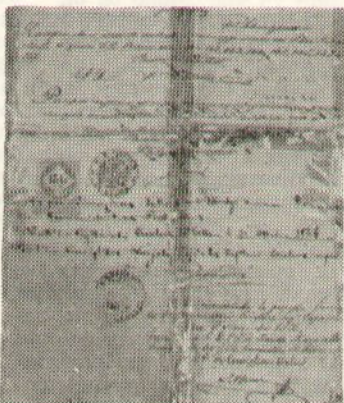
ВРИЈЕДНИ АРХИВСКИ ДОКУМЕНТИ

Манастир Подмаине

Ових дана посјетили смо оперативну екипу Републичког завода за заштиту споменика културе која изводи конзерваторске радове у манастиру Подмаине. Том приликом нас је позвао Илија Божовић у своју кућу која је у близини и показао прегршт докумената од непроцјењиве вриједности. Један од њих привукао је више пажње, а то је овај чију смо прву страну фотографисали, а односи се на куповину манастира Подмаине од Аустрије. Купио га је, сазнајемо, поп Филип Тановић.

Прилика је да упознамо читаоце како је манастир прије ове куповине дошао у власништво Аустрије. Наиме, многима је познато да је Петар II Петровић Његош у овом манастиру проводио до

ста времена. Овдје је писао „Свободијаду“, а према неким изворима и поједине дјелове „Горског вијенца“. У вријеме када је владао Цр-

Један од докумената

ном Гором био је присиљен да због тешке економске ситуације прода манастир Подмаине Аустрији 1837. године за 17.000 фиорина, што је ова једва дочекала, јер је посједовањем Подмаина смањила утицај Црне Горе на Приморје.

Међутим, времена су се послје двадесетак година измијенила, па је Аустрија продала манастир и на аукцији 1858. године, када га купује поп Филип Тановић за свега 5.570 фиорина, како је и написано у овом купопродајном уговору.

Уговор има шест страна писаних у рукопису на италијанском језику. Жигосан је са седам печата, од тога су четири сува, а три обична, уз то је таксиран са двије марке од по 15 круна.

Сигурно је да ови архивски документи имају веома велику вриједност за проучавање купопродајних уговора из половине 19. вијека у нашим крајевима.

С. П.

ЗА МЛАДЕ * О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

Пјесник „Стојанке мајке Кнежополке“

Рођен 1910. године у Босанском Петровцу, Скендер Куленовић је гимназију завршио у Травнику, а права је студирао у Загребу. Као студент учествовао је у напредном покрету младе генерације. Борац од првог дана устанка, у вријеме народно-ослободилачке борбе био је члан Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије, а последице рата, поред рада на књижевном пољу, активно се бавио политиком. Уређивао је неколико часописа, радио у позоришту и издавачкој дјелатности. Добитник је више награда, међу којима и Награде АВНОЈ-а.

Скендер Куленовић почео је да се бави књижевним радом непосредно пред други свјетски рат. Поред стихова „Оцвале примуле“ писао је приповијетке, есеје, други свјетски рат. Поред је највеће и најснажније књижевне тренутке писца и

човјека он је остварио у народноослободилачкој борби. За њу је везано његово најзначајније поетско остварење — поема „Стојанка мајка Кнежополка“ (1942), која се убраја међу најбоља дјела те врсте. У најтежим тренуцима борбе против окупатора стихови те поеме често су читани и рецитовани на приредбама пред четама и бригадама као подстрек за даљу успјешну борбу против окупатора и његових помагача. Вриједна пажње је и његова поема „Шева“, политичка сатира „Збор дрвеница“, комедије „Дјелидба“ и „Вечере“, драма „Свјетло на другом спрату“ и стихови „Сонети“. Поједина његова дјела преведена су на руски, енглески, француски, дански, италијански, њемачки, чешки и бугарски језик.

Скендер Куленовић је умро 25. јануара 1978. године,

али он остаје и даље присутан у нашој данашњици, као и сваки писац који, како неко рече, осим ријечи ништа друго није имао. „Био је“ — наводимо ријечи Родољуба Чолаковића — „и остао велико дијете зачуђено пред животом, спремно да се бије да тај живот буде што љепши. Својим дјелом и радом дао је свој скромни прилог, како је говорио... Увијек сам да ће његова смрт одјекнути болно у многим срцима. Јер знали су га широким народним слојевима... као ратника који је својим убојитим пером ратовао“.

Пјесник Скендер Куленовић претворио се у споменик. Не сад, кад ће му подизати споменик, већ још он да када је „мрка, наоружана Козара стајала у ратном

строју и не стидећи се ронила тешке мушке сузе, слушајући саму себе... — његову „Стојанку мајку Кнежополку“.

Скендер Куленовић

„ЛЕТЕЋА ВАТРА“

Кинези су сви у XIII вијеку употребљавали ракете, које су називали „летећом ватром“. Три стољећа касније, око 1540. године, генерал Ван-Ху то гинуо је, кажу, приликом испробавања борних кола опремљених са 47 ракета. Њути је 1687. године у свом закону о „акцији и реакцији“ дао теориско објашњење повратног дејства ракетних погона. Врбене ракете, које је према индијском језеру конституисао британски пуковник Вилијам Конгрев, изазвале су 1808. године пожаре у Булоњу. Оне су биле тешке 23 килограма и имале домет од три и по километра. Енглези су 1807. произвели велики пожар у Копенхагену, испаливши на њега 23.000 ракета!

Прва серијска производња турбинских мотора започела је 1903. године. Браћи Армэнго, париским инжењерима, пошло је за руком да пливовима добијеним сазоријевањем са бијеном ваздуха и нафте покрену турбину капацитета око 400 коњских снага са 4.250 обртаја у минути.

СКЕНДЕР КУЛЕНОВИЋ

Посљедње писмо Рајка Вејиновића

ПО НОВО ЕВО ЧИТАМ „ЗАДЊИ ПОЗДРАВ УМИРУЋЕГ ДРУГА“, опроштајно писмо Рајка Вејиновића, објављено у шапирографисаном листу Петнаесте бригаде „ЗМИЈАЊЕ ГОВОРИ“. И осјећам како ми се у очима купи суза; а шта је у тој сузи, осјетите кад вам наведем неколико његових ријечи.

Тог младића никад нисам видео; прочитах ово његово опроштајно писмо, распитивао сам се о њему код омладинаца који га познају, али они нису знали много да ми кажу: храбар, уздигао се, омиљен код омладине, добар организатор, и све тако.

Био сам два пута у његовој Рујишкој, селу од неколико чопорака кућа разасутих по главицама испод Грмеча. Ту се Рајко родио, ту је с осталом сеоском дјецом чувао овце и говеда, берући љети јагоде, а у маглени мокру јесен — пекући мисираче и удишући сочни дим сасушене бујади, коју је из забаве бацао на ватру. Вјероватно је ишао у школу, а можда и није.

А ево данас, на умору, Рајко Вејиновић пише својим друговима у бригади — из болнице у Италији.

„Ствар је та“ — каже — „да се не поздрављам усмено него писмено, али лично своје мишљење износим, као што пишем својом руком, која није у стању да пише као што је пи сала...“

И, прибојавајући се да би међу његовим друговима ипак могао да остане неко ко неће сазнати за његове посљедње мисли, неко ко би, можда, могао помислити да је он завршио друшчије, Рајко „препоручује“ бригади:

„Ја вам, другови, препоручујем да пишете својом сигурном руком ово моје писмо и упутите га друговима с којима сам заједно положио заклетву да ћу бити вјеран и да нећу жалити од себе, па ни самог живота, јер ми је јасно за кога га полажем, не ја, већ хиљаде наших бораца“.

А за кога он то полаже свој живот? „Али сав сам сретан“, пише Рајко, „што наша проливена крв није узалудна. Омогућили смо нашем младом нараштају да састави историју коју могу с крвавим словима писати, јер ће знати какав је био живот наш, а какав ће бити њихов. Имам пуно повјерење у нашу омладину да ће се годинама сјећати нас, који смо пали, бранећи и чувајући свој народ и своју домовину“.

Опет стојим над његовим ријечима. Јучерашње чобанче из Рујишке јасно је, дакле, осјетило да оно ствара, да оно „саставља“ историју!

Читам, читам његово опроштајно писмо и опет стајем.

„Драги борци“, наставља Рајко друговима, „пућујем вам поздрав у овом посљедњем часу и желим вам добру срећу и напредак у будућој борби. Ја вам најбоље желим да дочекате и извојугете пуну слободу човјечанству и да је у исто вријеме уживате. Ја је уживати нећу, али ће је уживати моја дјела и успомене које сам оставио код свог народа“.

„Пуну слободу човјечанству“! тражим поново тај израз у његовим реченицама, је ли истина — питам се — је ли збиља мислио баш на то: пуну слободу човјечанству? А како год окренем његове ријечи, испадне да је Рајко Вејиновић могао да мисли само на то: на слободу читавог човјечанства, и то пуну!...

Могу да се домислим, али још не могу да нађем, а желим бих да нађем у самим његовим ријечима, откуда му то. Борба, кажем. Три и по године „састављало“ је ово дијете историју, „крвавим словима“... Али све је то могло прије да изможди и обезвољи човјека него да га одржи овако чилим и занесеним до самог издисаја.

И завршавајући, вјероватно, свој живот, Рајко своје опроштајно писмо завршава мирно и просто као да би казао обично збогом или довиђења:

„Друго ништа. Не могу више да пишем, већ најљепше и најсрдније поздрављам вас, ваш умирући друг, смрт фашизму — слобода народу, Рајко Вејиновић из Рујишке, омладински руководилац Другог батаљона XV крајишке народно-ослободилачке ударне бригаде“.

Друго ништа, драги Рајко Вејиновићу! Ни ја, засад, не могу да пишем. Него ти остајемо дужни, о, колико дужни!

ОДАБРАНИ ШКОЛСКИ ЗАДАЦИ

Стара маслина

СА МНОШТВОМ КВРГА и жилама које, у потрази за животодавним соковима, сврдлају тврди приморски крш, стара маслина била је свакодневна мета мојих другова и моја. Под њеном крошњом смо се играли, пентрали се уз њено стабло и по њеним гранама, китили се њеним сребрно-зеленим лишћем.

Једнога дана, док смо се одмарали последије игре, чули смо причу о маслини. Како ту, на међи, стоји стотинама година. „Гледала“ је бродове на мору, била скровиште птицама и сваке друге или треће године доносила благородни род. Као и ми сада, под њеним гранама — о које су вјешали своје лукове и тобоце са стријелама — одмарали су се римски легионари, крсташи и путници који су одлазили на хаџилук.

— Да ли знате — упита нас сусјед — да све до недавно у овом крају младић није могао да заснује дом док не засади двадесет и пет маслина?

Нисмо знали за тај обичај, нити како је и зашто настао.

— Као ријетко које стабло — настави он — маслина даје човјеку сок из свог срца — уље за храну, које је некад служило и за свијетло у домовима. Ко је имао довољно уља, није гладовао, нити одлазио „трбухом за крухом“, у печалбу. У замјену за уље могло се добити све што је за живот потребно. Зато, умјесто што безобзирно кидате њене гранчице, очистите коров и окопајте око маслине.

Сусјед нам је још дуго причао и стара маслина није за нас била више квргава и са мноштвом отвора као да је испрошивана пушкама, вјетром. Постала нам је драга и блиска: миловали смо њене жиле и жељели да чујемо од ње причу о караванима што су овуда пролазили, о рањеницима и болесницима који су се у њеној мирисној хладовини окрепљивали, о јатима птица што су се у њеним распјеваним крошњама одмарала на свом путу са сјевера на југ и са југа на сјевер.

Драган ХАЏИЋ

Фудбалери „Могрена“ почели су интензивне припреме за наставак првенства у Црногорској лиги. Послије дуге паузе првотимци су се нашли на окупу и предвођени тренером Станишићем свакодневно вјежбају на стадиону недалеко од хотела „Интернационал“.

— Првих дана нијесмо радили комплетни, јер неколико фудбалера оправдано

ФУДБАЛ

„Могрен“ почео припреме

одсуствује — рекао нам је Никола Станишић. — У питању су повреде, а неки због обавеза у школи нијесу стигли. Но, они ће се постепено укључивати у рад екипе. Овдје ћемо спровести такозване „базичне припреме“, гдје фудбалери треба да стекну што бољу физичку кондицију. Касније ћемо радити на увјежбавању појединих линија, као и цијеле екипе, а у периоду до почетка прољећног дијела првенства одиграћемо и неколико пријатељских утакмица с екипама које се припремају дуж Црногорског приморја. То ће умногом допринијети да се сачине контуре тима који ће наступати у прољеће.

У паузи првенства „Могрен“ су напустили нападач Стаматовић, који је једну полусезону носио дрес овог

тима, халфови Грбавчевић и Рајко Радовић. Тиму је једино приступио Павићевић из Титограда, који је везни играч и који марљиво ради како би се што прије уклопио у екипу.

Упркос чињеници да је тим ослабљен одласком тројице фудбалера, Будвани ће настојати да у току прољећног дијела првенства постигну што боље резултате, освоје више бодова него што су их сакупили током јесенњег дијела првенства и заузму неко од првих пет мјеста на првенственој табели. То ће, наравно, бити могуће остварити једино уколико се буде радило озбиљно и крајње ангажовано и уколико фудбалери буду у потпуности извршавали упутства стручног штаба и тренера Станишића.

ЗАВРШЕН ЈУГОСЛОВЕНСКИ КОНКУРС ЗА РЈЕШЕЊЕ ХОТЕЛСКОГ КОМПЛЕКСА „АВАЛА“

„АВАЛА“ МИЈЕЊА РУХО

Крајем јануара у Будви је завршен југословенски урбанистичко-архитектонски конкурс за адаптацију и доградњу хотела „Авала“ у Будви и рјешење цијелог комплекса око овог објекта. Деветорица врхних стручњака из свих република послали су осам радова, а жири и оцјењивачки одбор одлучили су да најбољим радом прогласе рјешење чији је аутор Владислав Пламенац, архитекта из Будве. Друго мјесто припало је Халиду Мухасиловићу из Сарајева, а треће Ловру Церковићу из Сплита. Најбољи рад награђен је са 100.000, други са 50.000, а трећи са 25.000 динара. Жири је одлучио да веома добре радове Дејана Настивића из Београда и Јанеза Лајовића из Љубљане награди са по 10.000 динара.

Према мишљењу др професора Милорада Пантовића, председника Оцјењивачког одбора, као и осталих чланова овог тијела, рад Владислава Пламенца нуди изванредне услове за рационално коришћење старе „Авале“ и, истовремено, веома добро рјешава цијели комплекс.

О томе што предвиђа најбољи рад на југословенском конкурс у нешто више ће казати сам аутор.

— За разлику од седморице колега који су „Авалу“ потпуно избрисали у својим радовима, ја сам предвидио да она остане, али у знатно измијењеном облику — каже Владислав Пламенац. — Према мом пројекту, наине, треба срушити два спрата и пот

кровље, тако да ће хотел остати у нивоу старог града, што је био и циљ, јер се на тај начин ослобађа видик на обалу. Остале сви садржаји у приземљу — ресторан ће бити адаптиран у градску кафану, тераса ће постати продужетак трга и јавни видиковац. На спрату је предвиђена изградња дворане за скупове која ће имати 250 сједишта.

У продужетку тако адаптиране „Авале“ градиће се нови објект са 334 лежаја „А“ категорије, који ће се наслањати у природном луку на брдо Спас, што је од стране стручњака оцјењено као веома успешан потез. Заједно с бунгаловима цијелог комплекса имаће око 600 лежаја. Ту су наравно ресторани, салони и други неопходни пратећи објекти. Базен који је предвиђен над самим морем површине 25x125, метара, затворен је и с топлем морском водом. Што је веома важно, пројекат предвиђа оживљавање чувене античке некрополе, која ће постати доступна туристима и посјетиоцима. Наине, као што је познато, приликом ископавања темеља за данашњи хотел „Авала“ 1938. године, пронађени су предмети из хеленистичког и римског периода, који се да нас дијелом налазе у будванском музеју, дијелом и другим музејима широм земље, као и код приватника, а доста тога остало је испод земље. Архитекта Пламенац предвидио је да се омогуће даља ископавања, а касније да се предмети изложе — то би била стална поставка —

што ће, свакако, представљати својеврсну атракцију. Уосталом, жири је то оцијенио као велики квалитет у раду будванског архитекта.

— Предвиђено је да се све ради у медитеранском стилу — каже Пламенац. — Кровови ће бити покривени терамидом, а све подзиде ће бити уређене од камена. Добрим дијелом користеће се камен који ће бити скинут са спратова старог хотела.

Архитекта Пламенац водио је рачуна о основном захтјеву — да се старом граду врати првобитна функција и значај. То значи ослобођен је саобраћаја и враћен пјешацима. Овим пројектом предвиђено је да се саобраћај заустави код пословнице ЈАТ-а, а одатле пјешачка променада води до мора.

Према пројекту архитекте Пламенца хотел „Могрен“ ће бити реконструисан, а стару школу, као и лучку капетанију, било би потребно срушити, јер се ни како не уклапају у комплекс. Иста је ситуација и са старом поштом и турист-биroom који се налази у њеној близини.

— Чини ми се да сам успио у настојању да се дијелом сачува стари објекат, да се нови хотел уклопи у цјелину, као и да се све то наслања на стари град. Наравно, основно је било отворити поглед на мору и обали, па сам се тога и држао у цијелом рјешењу комплекса — рекао нам је Владо Пламенац.

С. Г.

ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЈЕЂИВАЊЕ

Несаница

НЕСАНИЦА ЈЕ ДАНАС веома распрострањена појава у свијету. Сигурно се може тврдити да су услови и темпо живота који данас владају највише криви за њен настанак. Огроман је број особа које пате од несанице и које се због тога обраћају лекару. Свакоме је познато да поремећај сна негативно утиче на здравље и свеукупну кондицију човјека. У борби с несаницом већ одавно се употребљавају разна успављујућа средства и њихов број се сваке године повећава. Показало се да су нека од тих средстава за спавање доста штетна за организам, јер њихово дуготрајно узимање поред навике, може да изазове у организму разне поремећаје.

За очување здравог сна и спречавање несанице велики значај имају комбинације физичког и умног рада и добар одмор. Један од чинилаца који обезбјеђује добар сан јесте — замор. Не само нервни систем, већ и други човјекови органи замарају се у процесу рада, јер се у њима gomilaју одређени производи њихове животне дјелатности, а услед тога долази до одговарајућег физичко-хемијског помјерања. Замор се јавља као последица рада и често је пропорционалан његовој количини: нема доброг сна без довољно замора. Међутим, замор, особито умни, не смије бити претјеран и, што је важно, једностран. Мозак и тијело морају бити заморени приближно подједнако. Једностран замор од рада треба да се допуњује другом врстом дјелатности у слободном времену. За људе који се баве умним радом, на примјер, препоручљиво је да се прихвате физичког рада или спорта. Ваља свесрдно поправити систематско бављење спортом, терапијском гимнастиком, излете, шетњу прије спавања, вјежбе у води. То је најбоља замјена за лекове. Соба за спавање треба да буде сува, топла и добро провјетрена, не само прије спавања него и док се спава. Ако у соби има влаге, треба је угријати. Организам особе која спава не смије бити више пута заустављен изложеном хладном и влажном ваздуху, јер и то може бити узрок дугог нарушавања сна. Препоручује се да се спава с отвореним прозором чак и зими. За добар сан је пожељан свјеж, прохладан ваздух који потпомаже дубоко и мирно дисање за вријеме спавања. На неке људе, посебно оне који у току дана нису излазили на улицу, свјежи ваздух у спаваћој соби утиче раздражујуће и смета успављивању, односно доприноси буђењу. Таквим особама препоручује се да послје вечере мало проше-тају да би се њихов организам привикао на свјежи ваздух и да би се избјегло његово надражајно дејство за вријеме одмора, односно прије сна. Постеља треба да буде удобна а узглавље не смије бити високо.

Један од важних чинилаца сна јесте навика или условни рефлекс на вријеме за спавање. Тешко је постићи навик за добар сан ако се леже у развој дана и ноћи. Врло је важно створити навик да се на спавање одлази увијек у исто вријеме. Када је најбоље ићи на спавање — раније или касније — није неки одлучујући фактор који утиче на поремећај сна, мада се људи, који иду касно на спавање најчешће жале на слаб сан. Међутим, када се тиче радног ефекта, овај чинилац је од великог значаја. Свакоме је потребно да, прије свега, води рачуна о индивидуалном ритму и радном режиму, те да, у складу с тим, одређује себи вријеме за спавање.

На несаницу утиче, такође, неправилна исхрана. За добар сан, при нормалној исхрани, препоручује се лака вечера. Вечерати не треба касно (два до три часа прије спавања). Није препоручљиво узимати уочи спавања много текућине, јер се сан може прекидати ради честих мокрења. Још је потребно избјегавати прије спавања узимање јаких напитака — јаке кафе, чаја и алкохола. Што се тиче спавања послје ручка, за то не постоји опште правило. Кратак сан послје ручка је у већини случајева користан. Не треба претјеривати ни са читањем прије спавања иако неки људи брже и лакше засну с књигом у руци.

Потребно је да сваки човјек изгради за себе одређени хигијенски режим који ће бити у складу с његовим условима живота а неће утицати на поремећај сна.

Др Војислав Франићевић